

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 2015-01-06
Vår ref.:
Vår kontakt:
T:
Deres dato:
Deres ref.: Hege Smith Heiberg
Side 1 av 10

Øyane og Illvatn kraftverk i Luster kommune – Hydros syn på NVEs innstillinger til søknader om konsesjon for bygging av kraftverkene

Det vises til NVEs innstillinger datert 26. juni 2014 til Hydros søknader om konsesjon for bygging av Øyane og Illvatn kraftverk og ny 132 kV linje til Illvatn kraftverk i Luster kommune. Det vises videre til Hydros søknader med konsekvensutredninger som ble sendt på høring av NVE 18. mai 2010, til diverse høringsuttalelser og våre kommentarer til disse, senest fra 31. oktober 2013.

Ved behandlingen av de to søknadene har NVE besluttet å innstille at det gis konsesjon til bygging av Illvatn pumpekraftverk, mens NVE fraråder at det gis konsesjon til bygging av Øyane kraftverk. NVE har videre gitt konsesjon til bygging av ny 132 kV linje til Illvatn kraftverk.

1 Sammendrag – omtale av prosjektene og Hydros syn

Øyane og Illvatn kraftverk vil gi en samlet økt produksjon på 150-200 GWh/år, med om lag halvparten på hver av dem, og vil bidra til en bedre utnyttelse av vannressursene i området. Videre vil kraftverkene representere en betydelig effektinstallasjon, og spesielt Illvatn kraftverk vil ha en positiv betydning for stabilisering av kraftsystemet sett i forhold til den økende uregulerbare kraften fra mange nye mindre kraftverk som trolig knyttes til nettet de neste årene. Etter Hydros syn vil den samlede utbyggingen bidra positivt til å oppnå målet om å skaffe tilveie fornybar energi og bidra til stabilitet i kraftsystemet samtidig som at de negative konsekvenser i forhold til miljø og naturmangfold er lav. Hydro har derfor et annet syn enn NVE og anbefaler derfor at det også gis konsesjon til Øyane kraftverk.

I sin innstilling om å fraråde konsesjon til Øyane kraftverk, legger NVE avgjørende vekt på negative konsekvenser knyttet til landskap, friluftsliv og naturmangfold på elvestrekningen nedenfor inntaket ved Spitarfossen i Fortunselva. Hydros syn er at den foreslåtte minstevannføringen forbi inntaket til kraftverket vil avbøte disse konsekvensene og til en viss grad også gi gunstigere forhold i elva i sommersesongen. Utbyggingen vil videre utnytte eksisterende infrastruktur og medføre en bedret utnyttelse av tidligere reguleringer ved å redusere vanntap fra høyfjellsmagasiner. Øyane kraftverk vil bli et elvekraftverk med tilgang til magasin, og vil kunne produsere det samme som 6-10 småkraftverk.

Illvatn kraftverk kan bidra til å sikre forsyningssikkerheten og en god samfunnsmessig fornuftig anvendelse av kraft i år med en eventuell krevende kraftsituasjon knyttet til lave magasiner i vårknipa. Av den grunn ber Hydro om at det gjøres endringer i det foreslåtte reglementet for kraftverket, ved at tidspunkt for krav om start av pumping opp fra Fivlemyr til Illvatn primært fjernes, subsidiært endres fra 15. april til 15. mai. Det vil redusere muligheten for at Illvatn kraftverk i en anstrengt kraftsituasjon vil forbruke elektrisk kraft til pumping, der en ut fra samfunnsmessige hensyn heller burde produsert kraft. Videre vil Hydro anbefale at det i vilkårene i konsesjonen for

Illvatn kraftverk ikke angis spesifikt hvor tverrslag skal etableres, men at dette må avklares med NVE i detaljplanen før byggingen starter opp, på samme måte som for deponeringen av masser.

Når det gjelder kapasitet i overordnet overføringsnett, tolkes NVE dithen å støtte Hydros vurdering at det er tilstrekkelig nettkapasitet innenfor dagens sentralnett i Indre Sogn.

Det vil i det etterfølgende gis en nærmere begrunnelse for hvorfor Olje- og energidepartementet bør gi Hydro Aluminium AS konsesjon til både Illvatn og Øyane kraftverk, og dermed legge til rette for en realisering av prosjektene innenfor tidsrammen for sertifikatmarkedet.

2 Generelt om anleggene

Øyane og Illvatn kraftverk vil utnytte deler av energipotensialet i Fortun/Grandfaste-reguleringen i kommunene Luster, Lom og Skjåk som ble bygget ut tidlig i 1960 årene.

De to anleggene vil ligge i Fortunsdalsfjøret som går inn fra Skjolden i Luster kommune. Illvatn vil ligge helt øverst, ca. 1300 moh, med kraftanlegget ved Fivlemyrmagasinet på ca. 1030 moh. Øyane kraftverk vil bli liggende nede i bygda ca. 100 moh, med inntak på ca. 500 moh.

Kraftverkene skiller seg vesentlig i funksjon. Illvatn pumpekraftverk er et kraftverk med pumpeturbin som vil pumpe vann fra Fivlemyrmagasinet opp til Illvatn for lagring der. Det vil gi mulighet til bruk av vannet til vinterproduksjon og til å redusere flom i lavereliggende områder om våren og om sommeren. Øyane kraftverk er et rent elvekraftverk, som vil utnytte restvannføringen i Fortunselva nedenfor eksisterende dam på Fivlemyr.

Mangelen på magasinkapasitet, kombinert med at det er store vannmengder fra det østre reguleringsområdet som leder til Skålavatn, gir årlig store vanntap i Fortun/Grandfaste-reguleringen og bidrar til dårlig ressursutnyttelse. De omsøkte prosjektene vil bedre denne situasjonen.

Det er samme adkomst til de to anleggene langs eksisterende vei opp dalen, en vei som ble bygget i forbindelse med utbyggingen av de eksisterende kraftanleggene. I den forbindelse ble det bygget en kraftlinje fra bygda og opp til Fivlemyr, hvor det også er et lite kraftverk. Linja går i stor grad langs veien opp gjennom dalen. Ved utbyggingen ble Fortunselva demmet opp og Fivlemyrmagasinet ble etablert. Vannet blir ført via tunneler østover til Skålavatn, som er inntaksmagasinet til Skagen kraftverk, som ligger nede i Fortun. Etableringen av dette magasinet innebar at Fortunselva ble tørrlagt nedstrøms Fivlemyr for 60 år siden, og kun restvannføringen fra delfeltene nedenfor dammen renner ned i Fortunsdalen forbi Øyane og videre til Skjolden.

Området hvor anleggene er planlagt er fortsatt attraktivt for friluftsliv og turisme, selv om vassdraget ble påvirket av omfattende utbygging for 60 år siden. Den foreslåtte utbyggingen vil innebære langt mindre inngrep i forhold som har betydning for brukerne av området, fordi infrastrukturen fra den gang kan utnyttes på nytt. Det gjelder både redusert vannføring, naturmangfold, landskapstilpasning, veier og forsterkning av linjene, som vil bli omtalt senere i brevet.

Virkningene for omgivelsene vil for det meste være knyttet til utbyggingsfasen og det mest merkbare vil bli kjøring på veien opp dalen til Illvatn pumpekraftverk, samt selve anleggsvirksomheten ved tunnelinnslagene, blant annet med transport og deponering av masser. For Øyane vil det meste av anleggsvirksomheten skje nede i dalen ved Øyane og vil være til relativt liten sjenanse for allmenheten.

I driftsfasen, vil de avbøtende tiltak som vil bli gjennomført medføre at de miljømessige konsekvensene blir relativt små. Dersom man vurderer utbyggingen opp mot tilsvarende småkraftutbygging i regionen, som det kan være relevant å sammenligne seg med, er det svært

små virkninger av denne utbyggingen. Øyane kraftverk vil kunne erstatte 6-10 andre småkraftverk, uten bygging av ny vei eller kraftlinje.

Selv om dette er to adskilte kraftverksprosjekter, som skal behandles separat, er det viktig å understreke sammenhengen mellom dem og vektlegge betydningen av de synergiene en felles utbygging vil ha, eksempelvis knyttet til byggekostnader og nettløsning.

3 Nærmere om søknadsprosessen og NVEs behandling av søknadene

Det er gjennomført omfattende utredninger knyttet til planleggingen av disse to kraftverkene, og søknadene har omfattet utarbeidelse av konsekvensutredning (KU) etter et program som ble fastlagt av NVE på bakgrunn av innspill fra mange høringsparter. De miljømessige virkningene av tiltakene er beskrevet og vurdert ihht retningslinjene for denne type arbeider.

På grunn av uttalelser i høringene er det gjort visse justeringer av planene, og spesielt for Øyane-prosjektet ble det gjennomført omfattende undersøkelser for å vurdere hvor i elva det var mulig å etablere inntakssted. Som en følge av dette arbeidet ble det gjort noen endringer bl. a med hensyn til forslag til minstevannføring forbi inntaket ved Øyane i sommerhalvåret.

En forutsetning for at NVE skal behandle søknadene er at konsekvensutredningene er gjennomført på en tilfredsstillende måte, og at utredningsplikten dermed er oppfylt for begge prosjektene.

NVE skriver følgende oppsummering av dette forholdet:

For Illvatn pumpekraftverk:

«NVE mener at det foreligger tilstrekkelig beslutningsgrunnlag og informasjon om de forventede konsekvensene av Illvatn pumpekraftverk, slik at det kan tas stilling til konsesjonsspørsmålet.»

For Øyane kraftverk:

«NVE mener at konsekvensutredningene for Øyane kraftverk sammen med eksisterende kunnskap, høringsuttalelser og kommentarer til disse tilfredsstillende kravene i konsekvensutredningsprogrammet og kravene til utredninger i plan- og bygningsloven, samt oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8.

NVE mener at det foreligger tilstrekkelig beslutningsgrunnlag og informasjon om de forventede konsekvensene av Øyane kraftverk, slik at det kan tas stilling til konsesjonsspørsmålet.»

Dette er en bekreftelse på at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om konsekvensene til at NVE kan avgi sine innstillinger til søknadene.

4 Kommentarer til NVEs innstillinger

4.1 Illvatn pumpekraftverk

4.1.1 Generelle kommentarer

Hydro støtter NVEs anbefaling, men har enkelte kommentarer til de vurderinger som er gjort og som har ført til enkelte krav i «Forslaget til vilkår» som er stilt.

I drøftingen av prosjektet mangler en bredere forståelse av Illvatn magasinet som skal etableres. Magasinet vil redusere vanntap i hele Fortun/Grandfaste-reguleringen og ikke bare i den vestre

strengen som Fivlemyrmagasinet representerer. Av den angitte økte produksjonen på rundt 90 GWh/år som oppnås ved utbyggingen, vil det meste komme som økt produksjon i Skagen kraftverk. Grunnen er at magasinering i Illvatn om sommeren reduserer flomtaket i den østre delen av reguleringsområdet, som er vann fra Sognefjellet og Hurrungane. Følgelig er redusert overløp ved Fivlemyr mindre viktig for utbyggingen, hva gjelder økt produksjon.

4.1.2 Forholdet til friluftsliv

NVE legger stor vekt på at friluftinteressene i området rundt Illvatn bør ivaretas, både sommer og vinter. DNT har turstier i området, men er ikke, ifølge den informasjonen Hydro har innhentet, av de mest benyttede rutene i Breheimen. For å avbøte ulempene, setter NVE to vilkår for konsesjonen:

a) Manøvreringsreglement

Etablering og utnyttelse av magasinet i Illvatn, innebærer en senkning av vannstanden med 65 m om vinteren. Dette skjer i en periode med snø og is i området og det ikke er ferdsel, bortsett fra i påsken og senere på våren. For å oppnå oppfylling så snart som mulig om sommeren, har NVE foreslått at det innføres restriksjon på disponering av vannet fra 15. april. Det er også satt krav om begrenset bruk av vann fram til 15. september.

På generelt grunnlag mener Hydro at slike manøvreringsrestriksjoner ikke er hensiktsmessige. I år med normale tilsigs- og temperaturforhold vil slik regulering ha liten eller ingen innvirkning på vanddisponeringen fordi prissettingen i kraftmarkedet normalt vil gi en disponering av vannet i tråd med restriksjonen. Det innebærer at dersom magasin- og kraftsituasjonen er tilfredsstillende 15. april, vil prisene gi Hydro incentiver til å pumpe vann fra Fivlemyr til Illvatn, dvs å bidra til å fylle Illvatn. Men i år med eksempelvis spesielt lav magasinifylling og sen snøsmelting i vårknipa, kan en slik restriksjon ha negativ innvirkning fordi forsyningssikkerheten kan være utfordret og bruk av reservene i magasinet til å dekke forbruket kan være ønskelig for samfunnet. I slike situasjoner kan Hydros regulerbare og tilgjengelige kraftressurser i Illvatn kraftverk ha en stor samfunnsmessig betydning og bidra til å sikre forsyningssikkerheten i en kort periode inntil kraft- og magasinsituasjonen er avklart. I tillegg vil Hydros risiko for å måtte produsere basert på vann fra Illvatn-magasinet midt på sommeren bli redusert, dersom det blir en varm og våt vårperiode.

Hydro vil derfor anmode om at det gjøres endring i manøvreringsreglementet som er foreslått ved at det primært fjernes, subsidiært at dato for krav om start av pumping fra Fivlemyr til Illvatn, endres fra 15. april til 15. mai.

b) Etablering av tverrslag med massedeponi

NVE mener at etablering av et tverrslag på tunnelen ved sørenden av Illvatn vil bidra til å redusere anleggsperioden og til å sikre uttak av steinmasser som kan brukes til å øke bredden på passasjen som brukes til skiløype vinterstid av DNT.

Hydros søknad omfatter muligheten for å etablere et slikt tverrslag, men Hydro ser det som lite hensiktsmessig at endelig lokalisering av dette fastsettes i konsesjonen, slik NVE har foreslått. Beslutningen om hvor tunnelen mellom kraftverket og inntaket i Illvatn vil gå, bør etter vårt syn blir fastsatt i detaljplanfasen. Endelig trase avhenger av bl.a. fjellets kvalitet, overdekking og stigningsforhold. Uttaket av masser og deponering av disse bør det også bli tatt stilling til når mer informasjon om gjennomføringen av utbyggingen foreligger.

Dersom det blir noe avstand mellom tverrslaget og Illvatn, vil det måtte avklares om massene skal deponeres i terrenget eller kjøres opp til Illvatn for å deponeres der. Behov for midlertidig anleggsvei vil i så fall kunne bli et tema på det tidspunkt.

Hydro vil derfor be om at det ikke angis spesifikt hvor tverrslag skal etableres i vilkårene i konsesjonen, men at dette må avklares i detaljplanen før byggingen starter opp, på samme måte som for deponeringen av masser.

4.2 Øyane kraftverk

4.2.1 Gjeldende situasjon

NVE har frarådet at det gis konsesjon for bygging av kraftverket. NVE mener at skadene og ulempene av utbyggingen ovenfor allmenne og private interesser overstiger nytten og de positive konsekvensene. NVE gir følgende oppsummering av sine vurderinger:

«Etter NVEs mening er det spesielt tre temaer som er problematiske ved en utbygging av Øyane kraftverk – friluftsliv og opplevelsesverdiene rundt inntaksområdet, landskapsopplevelsen knyttet til Fortunsdalen som helhet, og manglende kunnskap om konsekvensene for naturmangfoldet i Bakligjelet. Det har også vært uvanlig stor motstand blant høringspartene mot utbygging, både blant lokale interesser og nasjonale myndigheter. Ulempene må veies opp mot den omsøkte produksjonen i Øyane. Produksjonen er av en viss størrelse, men er ikke regulierbar, og har dermed begrenset samfunnsmessig nytte»

Hydro mener den gjennomførte konsekvensutredningen som fulgte med søknaden, ikke gir grunnlag for en slik konklusjon. Hydro er uenig i flere av de vurderingene NVE har gjort, og mener det mangler faglig grunnlag for en del av de vurderingene som er gjort. Dette vil vi belyse i det etterfølgende.

Hydro erkjenner at det har vært et lokalt engasjement mot de foreslåtte planene, men det er også synspunkter lokalt som støtter gjennomføring av prosjektet. Når det gjelder nasjonale myndigheter som NVE viser til, så er disse ukjent. Av myndighetsorgan som har hatt motforestillinger, er det Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Den Norske Turistforening, som er en nasjonal interesseorganisasjon, har for øvrig vært imot prosjektet. Utover dette har det ikke vært noen betydelig oppmerksomhet rundt prosjektene, slik man kan få inntrykk av fra NVEs innstillinger.

4.2.2 Generelle forhold

Fortunsdalen er en dal på ca. 25 km som går fra Øyane innerst i Fortunsdalen ca. 90 moh og opp til Illvatn ca. 1300 moh. Øyane prosjektet vil berøre ca. 2 km av den nederste delen av denne strekningen, og dermed bare en liten del av naturopplevelsen for de som ferdes gjennom dalen.

Det er viktig å vektlegge at Fortunsdalen og elva ble bygd ut i forbindelse med den tidligere kraftutbyggingen, som medførte at det ble bygd vei opp til Fivlemyr samt en 22 kV kraftlinje langs denne veien. Når NVE begrunner sin fraråding om konsesjon på at utbyggingen vil ha store negative konsekvenser for friluftinteresser og landskapsopplevelsen i Fortunsdalen og potensielle negative konsekvenser for naturmangfoldet i Bakligjeldet, bør dette vurderes i forhold til at den foreslåtte utbyggingen ligger i et sterkt utbyggt vassdrag.

NVE beskriver at det vil bli produsert kraft av en viss størrelse i Øyane, men vi stiller spørsmål ved at NVE ikke tillegger det større vekt. Produksjonen er i dag anslått til drøye 90 GWh/år, som tilsvarer produksjonen i 6-10 småkraftverk. Dette anser vi å være en betydelig størrelse. I og med at anlegget vil ligge i det store reguleringsområdet i Fortun/Grandfaste, vil det være mulig å få ut

mer regulerbar kraft enn i et vanlig elvekraftverk, fordi vi har mulighet til å disponere vann mellom magasinene høyere opp i fjellet. Dette blir mer aktuelt med Illvatn pumpekraftverk som gir økt magasinkapasitet i høyfjellet. Dermed kan det i perioder slippes vann over Fivlemyrdammen, for å redusere belastningen på magasinet ved Skålavatn, øst i reguleringen, og få innvunnet en del av kraften i Øyane.

4.2.3 Vannføringen

NVE har i behandlingen av søknaden om konsesjon for Øyane lagt stor vekt på forholdene knyttet til inntaksstedet for kraftverket ved Spitarfossen og til redusert vannføring i elva nedenfor inntaket.

Før utbyggingen av Fivlemyr rundt 1960 var nedbørfeltet til Fortunselva ved Spitarfossen ca. 200 km², og det gikk 13,7 m³/s i middelvannføring ned Fortunsdalen. Etter utbyggingen ble nedbørfeltet redusert med hele 80 prosent, ved at det ble bygget dam ved Fivlemyr og inntak i elvene i dalene på østsiden. Vann fra ca. 160 km² ble overført østover til Skålavatn, for deretter å bli ført ned til kraftstasjonen i Skagen. Restfeltet ved Spitarfossen på ca. 40 km² utgjør en årlig middelvannføring på ca. 2,5 m³/s. Hydro er derfor uenig i NVEs utsagn om at «vannføringen er noe redusert» i Fortunselva ved den omfattende utbyggingen tidligere, mens det pga den omsøkte Øyane-utbyggingen «vil vannføringen bli vesentlig redusert på den berørte strekningen».

I det store feltet som er ført vekk, er det store innslag av breer, som gir god tilrenning sommerstid. For restfeltet som tilfaller Fortunsdalen i dag, bidrar bare en mindre del av breen på vestsiden om sommeren. Vannføringen i juli og august er avhengig av nedbør og eventuelt overløp på Fivlemyr, og vannføringen nedstrøms Fivlemyr er derfor relativt lav om sommeren, bortsett fra i nedbørsperioder. I vår- og høstperioden renner det vann over dammen på Fivlemyr, men på vinterstid og om sommeren er det bare vann fra restfeltet nedenfor dammen som går i Fortunselva.

Hydro er enig i at elva er et viktig landskapselement for dem som ferdes i dalen om sommeren, og har derfor foreslått en relativt stor minstevannføring i denne perioden av året for å imøtekomme kravene fra de som blir berørt. Hydro har foreslått en minstevannføring i elva forbi inntaket til 1 - 1,5 m³/s i denne perioden. Det vil sikre en helt annen opplevelse av elva enn i dag, hvor avrenningen i tørrvær kan gå ned mot 0,1 m³/s i deler av sommerperioden. Dette forholdet har NVE i svært liten grad lagt vekt på, til tross for at det vil kunne ha en helt avgjørende betydning for opplevelsen av å ferdes i og langs elva.

En følge av en slik minstevannføring er at det i perioder med lite nedbør, vil være nødvendig å slippe vann fra Fivlemyr-magasinet, for å garantere vannføringen forbi inntaket. Dette forholdet synes ikke å ha blitt kommunisert godt nok av Hydro tidligere i prosessen og er derfor heller ikke kommentert av høringspartene eller vektlagt i NVEs vurdering av søknaden. Vannslipp fra Fivlemyr, som vil måtte skje i enkelte tørre perioder, vil gi vannføring i hele elvestrekningen nedstrøms Fivlemyr. Det vil også føre til vann i Fossbakkane, som er et meget flott parti med store sva, langs veien før man kommer opp til turisthytta på Nørdstedalsseter. Flere av høringsinstansene har vært opptatt av å få vannføring i dette området, fordi det vil gi en bedre naturopplevelse for ferdselen i dalen.

4.2.4 Friluftsliv

NVE har lagt stor vekt på høringsuttalelsene vedrørende betydning av Spitarfossen i friluftssammenheng, både i forbindelse med ferdsel til Nørdstedalsseter og til bruk som bade plass.

Det er viktig å få vektlagt at inntaksdammen til kraftverket vil bestå av sperredammer over elveleiet, og at de bare blir ca. 1 meter høye. Det er fjell i dagen på begge sider av elva og også midt i, slik at byggingen av dem vil bli enkel. De vil bli trukket litt bort fra kanten av området hvor

fossen starter og vil i svært liten grad bli synlig nedenfra. Området er omkranset av relativt tett bjørkeskog og vil i liten grad være synlig fra veien.

NVE har i sin vurdering formulert følgende:

«Etter NVEs mening er det ingen tvil om at strekningen, særlig badekulpen med sandstrand, har stor lokal verdi som rekreasjonsområde. Spitarfossen med strykene omkring ser også ut til å ha stor betydning for lokal identitet, som de mest synlige og attraktive elementene i denne delen av Fortunselva.»

Det er fra lokale interesser hevdet at badeplassen ikke vil kunne benyttes etter en eventuell utbygging og det er tillagt vekt av NVE. Det er etter Hydros syn ikke korrekt. Minstevannføringen forbi inntaket vil sikre at badeplassen, som ligger på nedsiden av inntaket, bør forbli like attraktiv som i dag.

For ferdsel langs veien gjennom dalen, som foregår fra slutten av juni til midten av september, vil virkningen av den planlagte utbyggingen ikke bli særlig merkbar. Mellom veien og elva er det relativt tett vegetasjon, og det er kun på få plasser det er direkte innsyn til elva. Det er imidlertid mange fine plasser hvor det er mulig å gå ned til elva, og med den foreslåtte minstevannføringen vil området beholde sin nåværende karakter.

Ovenfor inntaket er det et relativt flatt parti av elva, som vil få en viss heving av vannspeilet pga inntaksdammen. Der er det i dag også en del vann i perioder med stor tilrenning både vår og høst. Vannspeil over deler av området vil nå også bli gjeldende om sommeren.

4.2.5 Landskap

Landskapet i Fortunsdalen

NVE har også lagt stor vekt på landskapsopplevelsen, og under kapitlet «Fortunsdalen som helhet» skrives følgende:

«Etter NVEs mening skiller Fortunsdalen seg ut som adkomstvei ved å være spektakulær og dramatisk, men samtidig svært tilgjengelig. Det er flere kulturminner av høy verdi i dalen, som ovenfor bebyggelsen er lite preget av nyere inngrep. Selv om elva er berørt av tidligere vannkraftutbygging ved at vannføringen er noe redusert, fremstår den som nesten urørt, med frodig vegetasjon og innsyn til fritt rennende vann. Veien og den eksisterende kraftledningen er synlige inngrep, men disse er lagt godt og skånsomt i terrenget.»

Vi er usikre på om det er dekning for disse formuleringene, og mener at dersom dette stemmer taler det for at den omsøkte utbyggingen uansett bør tilrås. Vurderingen viser at kraftutbygging kan gjøres på en skånsom måte, og at vegetasjon etter en tid skjuler linjer og annen infrastruktur. Dette vil i så fall også måtte overføres til vurdering av nye utbygginger, og i så tilfelle vil utbygging av Øyane kraftverk kunne bli et meget godt eksempel.

Det eneste synlige inngrepet man vil oppleve i Fortunsdalen etter den planlagte utbyggingen, er den nye fangdammen på 1 meters høyde inne i skogsområdet ovenfor Spitarfossen, samt at det i noen perioder er et større vannspeil i området innenfor denne dammen. Resten av utbyggingen vil bli foretatt gjennom fjellanlegg fra påhugget i fjellet nord-øst for gårdene på Øyane. All transport vil foregå på den eksisterende veien opp dalen, som for øvrig også vil bli brukt til utbyggingen av Illvatn kraftverk. Den nye 132 kV kraftlinja forbi Spitarfossområdet, vil bli bygget i dagens trase. Den vil bli bygget uansett dersom Illvatn kraftverk får konsesjon.

Videre skrives NVE:

«Etter NVEs mening er det store ulemper forbundet med et inntak ovenfor Spitarfossen, ulemper som først og fremst er knyttet til naturopplevelse og lokal identitet. Hensynet til tilreisende sommerturister kan til en viss grad avbøtes ved en solid minstevannføring sommerstid, men opplevelsesverdiene vil bli kraftig redusert i perioden utenom turistsesongen når vannføringen er lav. Uavhengig av vannføringen vil inntaket utgjøre et fremmedelement i landskapet som vil endre opplevelsen av området.»

Som nevnt ovenfor vil vannføringen i elva nedenfor inntaket bli sikret sommerstid av minstevannføring, og følgelig vil landskapsopplevelsen ikke bli endret for de som ferdes i området.

NVE legger vekt på at inntaket vil være et fremmedelement i landskapet som vil endre opplevelsen av dette, noe som står i kontrast til kommentarene av at vei og linjer fra tidligere utbygging nå «glir inn i landskapet» på en god måte.

Almen ferdsel opp i Fortunsdalen er ikke særlig aktuelt før slutten av juni, heller ikke for lokalbefolkning, for veien opp ikke er farbar før. Det er rasfarlige områder nede i dalen, med årlige snø- og steinras, som hindrer ferdsel opp om våren. Hydros anlegg blir til orientering betjent enten med helikoptertransport eller snøskuter fra Sognefjellet i vinterhalvåret og om våren.

Spitarfossen

Spitarfossen og området rundt har stor oppmerksomhet i saken og blir fremstilt som et enestående landskapselement. Det er riktig at partiet hvor elva renner nedover de små fallene ved Spitarfossen er et fint element i bunnen av dalen med høye fjellsider på begge kanter. Men det er etter vårt syn ikke treffende å karakterisere dette som enestående, og området har heller ikke fått denne betegnelsen i konsekvensutredningen. Det er eksempelvis ikke noe stort fall, i motsetning til flere fosser i nærheten som stuper ned fra fjellsidene og ned i Fortunsdalen. Disse er synlige når man tar seg fram i dalen, i motsetning til Spitarfossen, som er mindre synlig dersom man ikke beveger seg inn fra veien.

I Indre Sogn er det for øvrig mange daler hvor det finnes store fossefall som fører vann ned fra høyfjellet og fra de store breområdene som omkranser dalene. I nærområdene på vei inn til Fortun fra Skjolden ser man flere flotte fall og det samme på vei opp mot Turtagrø. Hydro stiller seg derfor undrende til at NVE tillegger Spitarfossen så stor betydning i sin vurdering. I og med at det blir vannslipp fra Fivlemyr, vil landskapsopplevelsen i hele dalen bli bedret som følge av utbyggingen av Øyane kraftverk. Dette forholdet er i det vesentlige knyttet til vannføringen i elva. Selve inntaksområdet ved Spitarfossen er bare en liten del av den lange dalstrekningen fra Øyane til Fivlemyr, og virkningene der bør vurderes i lys av dette.

Luster kommune ga i sin høringsuttalelse aksept for at Øyane kraftverk kunne bygges ut, under forutsetning av at inntaket ble lagt nedenfor Spitarfossen. De øvrige krav som ble stilt var ikke av en slik karakter at det vil vanskeliggjøre en utnyttelse av restvannføringen i Fortunselva. Hydro vil i den sammenheng understreke at det er utført et betydelig arbeid for å undersøke mulighet for å legge inntaket på nedsiden av Spitarfossen, men Hydro har funnet en slik løsning for risikofyllt både ved gjennomføring av tunnelarbeidet og senere drift av kraftverket selv om dette rent prosjektøkonomisk trolig ville vært et noe gunstigere alternativ..

4.2.6 Naturmangfold

NVE trekker i sin behandling av søknaden fram konsekvensene for forholdene i bekkekjøfta Bakligjelet som et viktig forhold. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i sin høringsuttalelse pekt på at det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om forholdene i dette området. NVE har imidlertid,

som påpekt innledningsvis, vurdert og besluttet at det foreligger tilstrekkelig kunnskap og informasjon til at søknaden kan behandles.

Når det gjelder de faktiske forholdene for bekkekløfta, er det riktig at det ikke er gjort nøye undersøkelser av artsomfanget i kløfta i utredningsfasen. Dette ble heller ikke krevd av NVE. Det er imidlertid et faktum at minstevannføringen i elva vil sikre at det i sommermånedene vil bli en jevnere vannføring enn i dag. Dette er den perioden hvor det er viktig å holde et fuktig klima for de artene som er avhengige av dette, i den varme perioden. Dermed er det sannsynlig at effekten av utbyggingen ikke vil bli negativ for denne biotopen.

Om våren og høsten kommer det som regel perioder med mer vann, og temperaturen i området er da lavere og faren for uttørking av vekster mindre. I vinterperioden blir det ingen endringer i vannføringen gjennom dalen, og derved ingen endrede virkninger for vegetasjonen i Bakligjelet.

Den manglende kunnskapen om naturmangfoldet i Bakligjelet er derfor etter Hydros syn ikke et forhold som NVE har anledning til å legge spesiell vekt på i sin endelige vurdering. Som påpekt innledningsvis, har NVE godkjent KU-arbeidet og derigjennom fastslått at kunnskapsgrunnlaget er tilfredsstillende til at søknaden kan vurderes. Følgelig kan ikke NVE legge til grunn i sine endelige vurderinger at det fortsatt er «manglende kunnskap om konsekvensene for naturmangfoldet», Dette er en formell feil som vi ber departementet ta hensyn til, ved å se bort fra denne innvendingen mot prosjektet.

4.3 Nettilknytning

NVE har gitt konsesjon for bygging av en ny 132 kV-linje, som vil erstatte dagens 22 kV-linje. Videre har NVE satt krav om å legge eksisterende 22 kV-linje mellom Fivlemyr og Nørdstedalsseter i en jordkabel, for å unngå at det blir to parallelle linjer på denne strekningen.

Videre er kapasiteten i sentralnettet i Indre Sogn et tema i forbindelse med bygging av ny fornybarkapasitet i området.

Hydro har gjennom studier påpekt at de to omsøkte anleggene kan tilkobles dagens nett, uten at det vil medføre en økt samlet belastning i nettet. Hovedgrunnen er at Illvatn er et pumpekraftverk som vil produsere om vinteren og forbruke energi om sommeren. NVE mener at om man vurderer konsekvensene for kraftsystemet isolert, så tilsier det at det bør gis konsesjon til begge kraftverkene. Også Statnett mener at Illvatn vil bidra til en god regulering av spenning og frekvens på nettet. Dette skyldes at det nå kommer mye uregulerbar kraft inn på nettet fra mange mindre kraftanlegg i regionen.

Hydro mener at OED bør gi konsesjon for begge anleggene med mulighet for tilknytning til dagens nett, med krav om at det må inngås avtale med Statnett før utbyggingen starter. Hydro mener videre at NVEs vurdering om mulighet for tilknytning av anleggene til dagens nett må legges til grunn for en slik avtale.

4.4 Synergier mellom prosjektene

Et forhold som ikke har vært presentert i konsesjonssøknadene, men som kan ha stor betydning for Hydros eventuelle beslutning om gjennomføring av prosjektene, er synergier som oppnås ved bygging av begge anleggene. Grunnen til at temaet ikke har vært fokusert tidligere, har vært at prosjektene skulle vurderes hver for seg og behandles som separate prosjekter.

Faktum er at anleggene ligger i samme dalføre, og at det meste av utbyggingen vil foregå i samme tid dersom begge bygges ut. I og med at Illvatn ligger høyt til fjells, vil det være en relativt kort

byggesesong. Dette forsterkes av at veien opp dalen ikke er åpen for ferdsel før mot slutten av juni pga rasfare. I våre planer er det lagt inn tre sommersesonger til utbyggingen.

Øyane kraftverk vil bli liggende i fjellet innenfor gårdene på Øyane. Herfra vil tunnelen til inntaket ved Spitarfossen bli drevet, og masse tatt ut gjennom adkomsttunnel. Dette anlegget har en planlagt byggetid på ca. 2 år, og kan drives helårlig. Det innebærer at det er mulig å utnytte materiell og personell felles på de to anleggene. Forutsatt at det er samme entreprenør som bygger ut begge anleggene, vil maskiner og personell kunne disponeres over hele året i tre sesonger. Det vil gi store besparelser for den mest ressurskrevende delen av utbyggingen.

For slike anlegg er det vanlig å anta at rundt 60 prosent av kostnadene knyttes til byggekontraktene. Ved en samlet utbygging, som i søknaden ble anslått til 750 – 850 MNOK, er en mulig besparelse på felles drift av de to anleggene på 7 – 10 prosent av denne kostnaden. I tillegg er det rimelig å anta at det for øvrige leveranser også vil bli synergier ved en samtidig utbygging.

I tillegg vil det komme besparelser knyttet til nettløsningen til prosjektene. Det vesentligste av investering i nettløsning er nødvendig for å bygge ut Illvatn pumpekraftverk, men for Hydro vil det bety mye å fordele denne betydelige kostnaden på nesten den dobbelte kraftproduksjonen.

Det er vanskelig å ha en klar formening om hvor store besparelsene vil kunne bli. Men ved å se på anslag for de ulike elementene som er nevnt og erfaringer fra større anlegg de siste 10 årene, vil vi anta at potensiell besparelse kan bli opp mot 100 millioner kroner.

5 Konesjonær

Hydro-konsernets eksisterende kraftverk, herunder fall og reguleringsanlegg, i Sogn eies av Hydro Aluminium AS. Det er dette selskapet som også vil være eier av de omsøkte kraftverkene, og konsesjoner bes derfor utstedt til Hydro Aluminium AS. På samme måte som for konsernets øvrige kraftverk i Sogn vil imidlertid selskapet Hydro Energi AS være operatør (driftsansvarlig) for anleggene, slik at konsesjoner i henhold til energiloven bes utstedt til Hydro Energi AS. Konsesjonsprosessen håndteres samlet av Hydro Energi AS (Hydro Energi), på vegne av begge selskaper.

Dersom det er behov for ytterligere opplysninger om saken, ber vi om å bli kontaktet.

Med vennlig hilsen
for Hydro Energi AS

Morten Røsæg
Direktør - Energiforsyning & Utvikling